

HUNYADY: FEKETESZÁRÚ CSERESZNYE

A függöny felment: hálószoza. Közepén lábtól a nézőtér felé két ágy, balról az egyik, szorosan jobbról a másik. Az egyikben Dusán, a férj szundikál, a másikban Irina, a nej szundikál. Édeskettes — quasi moderato. Az ablakon csendes muzsika foszlányai szűrődnek be, beljebb, még beljebb, végül egészen a nézőtérre jutnak. Már jó néhány ideje tartott, midőn a színpad csücskébe, legeldugottabb, legsötétebb sarkába valahonnan fentről rakoncátlan legyecske érkezett. Érkezett, s megindult előre. Izgatottan vettem szemügyre a szemtelen vendéget, amely ráadásul amatőr volt, peckesen mászkált fel s alá, mintha fityiszt mutogatna a társulatnak, a darabnak, az előadásnak, a közönségnek. Sokáig sétafikált a színpadon, hagyták. Sőt némelykor egyenesen meg voltam győződve róla, észre sem vették. Így aztán nem zavarták egymás köreit: a színészek játszottak, a légy (ez a szemtelen, piaci légy) meg sétált. A publikum izgatottan leste, mi lesz ennek a vége. Semmi sem lett: bejöttek a mulatók, a bevonulásra váró víg-nyalka katonák, s a nagy nyüzsgés elriasztotta a legyet. A Szegedi Nemzeti Színház évadnyitó hármas premierjéből akkor Hunyady Sándor Feketeszáru cseresznyéjét mutatta be.

A darab a harmincas évek színházi bestsellere volt, sikerét ma is indokolja szerzőjének színpadismerete, elegáns szólamvezetése és seregnyi játékot kívánó alkalom, amely után szívesen nyúl a színész, ha ma már nem is harcol érte túlzottan. Politikai tartama, a vele kapcsolatban felemlített nemzetiségi kérdés kétségtelenül ott van — persze közel sem a maga bonyolultságában, problémafeltáró, szenvedélyes megoldást kereső mivoltában, hanem csendes humanizmussal. Hunyady, de hát ezt tudtuk róla, nem az eszme barikádjain fogat kezert szerb és magyar hőseivel, házi bulikon, esküvői előkészületekben, legfeljebb ártatlan házkutatás során mondatja ki velük: szeressük egymást, gyerekek. Gondolata igaz: az emberi kapcsolatok, nexusok, érzelmek minden politikán felüliek. Más kérdés, hogy belőle szerelmi háromszög operettes, emberileg sem túl hiteles, lélektanilag meg éppen szirupos megoldását keréki ki — persze a harmincas években ez nem meglepő. Ady szózata, a „Dunának, Oltnak egy a hangja” csak messzi hallótávolságról réved ide, ha egyáltalán idehallik.

Lendvay Ferenc rendezte a darabot — tulajdonképpen kitűnő mesterségbeli érzékkel, csak kissé lassú tempóban. Főszereplői ezúttal mutatkoztak be Szegeden, a színház idén szerződötetett művészei. Amit meg kellett oldaniuk, nem egyszerű: Hunyady színpadhősei általában nem mondják ki, helyesebben csak a legvégső pillanatokban tárják föl őszinte, igazi érzelmeiket; addig kettős énjükkel játszanak. Talán Dusán az egyetlen kivétel, *Bicskey* Károly némileg könnyebbnek látszó feladatát maradéktalanul, meggyőző erővel oldotta meg. A szó és magatartás diszharmóniájában vívódó szerep: a Főbíróé és Irináé. Az előbbi *Nagy* Attila mértéktartó, visszafogott alakításában hiteles, az utóbbi *Fogarassy* Máriától még kiforrottan, kidolgozatlan. A népes színingárdából *Szendró* Iván, *Bartha* Mária, *Pagonyi* Nándor és *Király* Levente neve kívánczik ide.

A színház harmadik évadnyitó premierje *Aszlányi:—Gyulai Hét pofon* című revüoperettje volt. Ami utólag megmaradt a nézőben: *Végvári* Tamás, *Medveczky* Ilona és *Máriáss* József kellemes-humoros játéka. Valamennyien a színház új tagjai.

N. I.

NÉGY APÁNAK EGY LEÁNYA

A regény annyira közsímet, hogy a belőle készített színdarabváltozatot nem lehet csak önálló műként nézni. Dicséretes a színház szándéka, hogy Mórával akarta indítani az évadot, de annyira anekdotázó az író stílusa, és annyira epikus a szerkesztési módszere, hogy regényeit dramatisálni nehéz feladat. Nem csoda, ha a vállalkozás nem sikerült maradéktalanul. Nehéz visszaadni a regény ironiáját, humorát. Móra derűje nem annyira a történetben, a cselekményben, vagy a párbeszédben van, mint inkább az eseményekhez fűzött ironikus, bölcs mosolyú megjegyzésekben. Aki a regény dramatizálására vállalkozik, annak a regény szellemét, játékos derűjét, finom humorát kell átmenteni és a vígjáték műfaji törvényei alapján tovább fejleszteni.

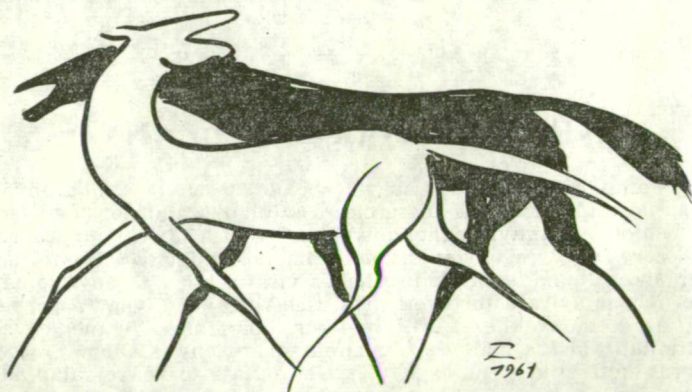
Mindjárt az első képben az író és a kiadó közötti dialógus csak halvány, erőltetnivaló, visszfényez annak az önironikus, hol mosolyogtató, hol kacagtató, mindvégig komikus és humoros beszámolóknak, aminek keretében Móra elmondja regénye születésének történetét, aminek igazi komikumát az írónak szinte zárójelbe tett kajánkodó megjegyzései alkotják. Ennek íze, sava, borsó a dramatizált változatban sajnos jórészt elvesz, alig marad meg belőle valami. A húzások előnyére szolgáltak a darabnak; az epikus, unalmas részek rövidítésével kissé élénkebbé tették az előadást. Baj van az özéssel. Szegeden nem könnyű ö-vel beszéltetni az embereket annak, aki nem idevaló. Nem ártott volna átnézni a szöveget ebből a szempontból — pl. Bálint Sándorral. (Néhány kirívó hiba: lehöt a löhet helyett; hamá odaát leszők; az úr egészen rendös embör.)

A második kép a kocsin: epikus. Anekdotázó jellegű, semmivel se viszi előre a cselekményt. A dráma lényege a sűrítés. A pap szobájában zajló jelenet is tiszta epika. Oknyomozás helyett: mese, elbeszélés. A jegyzőnél viszont Móra szellemében a vígjáték követelményeinek alapján tovább fejlesztik azt a drámai magot, amit a regényben találunk. Humoros a józan, reális Angela és a lírikus Benkőczy Elemér szócsatája. A doktornál lejátszódó jelenet megint epikus. Drámaibb, tömörebb és feszesebb lett volna, egyúttal érdekesebb és színesebb is, ha az előző jelenetben a doktor is ott lett volna és a jegyzőhöz hasonlóan visszajátszanák azt, ahogy ő kezdett udvarolni Angelának, ahogy őt is leszerelte és gyámapjának tette Angela. A dramaturgia még több segítséget adhatott volna a szerzőnek. Az álomjelenet a regényíró Móra humorát és a Turbók-ügyben folytatott nyomozását drámaian jeleníti meg.

Általában tehát: a regény kevés drámai magját kellett volna tovább fejleszteni, az epikus részeket elhagyni. Konfliktus alig van a vígjátékokban, ami van, az is erőltet, bágyadt, ennek következtében nagyon kevés a feszültség, a drámaiság a színpadon. A rendező ilyen körülmények között nem tehetett mást, mint hogy a kevés lírai, drámai jelenetet jól kiaknázza. Ami viszont azt a veszélyt rejtette magában, hogy a kis intenzitású drámai jelenet túljátszása álpatetikussá teszi az előadást. A rendező jó érzéke — igaz, hogy néha éppen csak — elkerülte ezeket a buktatókat. A kísérő zene egy-egy jelenet hangulatára jól előkészíti a nézőt, néha azonban feleslegesnek tűnik. A darab helyenként naturalista életképszerűsége, ami a paraszti figurák öltözetében és beszédmódjában nyilvánul meg, ellentétben áll a díszletek stilizáltságával, jóllehet a kissé széteső, sok képet, jelenetet másképp bajosan lehetett volna ennyire is összefogni.

Bágyörgyi Károly — olykori merevsége ellenére — Móra kedvességét, szelíd derűjét rokonszenvesen állította a közönség elé, Mentés József ízes, jovialis plébános volt. Kátay Endre sokoldalúan rajzolta meg a jegyző figuráját, Doktor Kuzmo főérdekesége pedig, hogy rengeteg nyelven és címen szólítja meg partnereit: Kovács János ezt jól „hozza”. Angela szerepében Győry Franciska a szükségnek megfelelően hol kacér, hol temperamentumos, hol ábrándos. Király Levente lírikus és komikus a javából, Lelkes Dalma szépen beszél és az álomjelenetben jól karikírozza szerepét. Szendrey Ilona kedves Pólingné szerepében, Pagonyi Nándor, Gémesi Imre, Katona András és Zádori István illúziótkeltő Szeged környéki parasztok. Károlyi István a kiadó szerepében itt-ott bakizott. A műsorfüzetben szereplő Szendrő Ivánt viszont hiába kerestük a színpadon, csak Angela elbeszéléséből értesültünk, hogy Pengáló Máriával megszökött.

K. L.

LEHEL ISTVÁN RAJZA